

SZEMLE

NÉHÁNY ÚJ ADAT IGNATZ SPÖTTL TEVÉKENYSÉGÉVEL KAPCSOLATBAN

Ignatz Spöttl (bécsi festő és amatőr régész, a Tátra szerelmese) tevékenysége ezideig a Baradláról, a Dobsinai-jégbarlangról és néhány más felvidéki barlangról készült rajza alapján ismert [3][4].

Egy újabb előkerült irodalom [2] alapján néhány részlet pontosítható. Ezt az említett Útibeszámolót Spöttl 1879. június 18-i keltezéssel Poprádról küldte — a címzés nélkül megjelent, de a személyes hangvételtől következően — valószínűleg a folyóiratot kiadó Alpen Club elnökének.

A beszámoló barlangot nem érintő részeit csak kivonatosan ismertetjük, a barlangokat érintő részeinek fordítását azonban teljes egészében közöljük.

Bécsből gőzhajóval utazott Budapestre, majd onnan Fülek és Bánréve érintésével érkezett Pelsőcre. (Szöveg közt megjegyzi, hogy 18 éve nem volt Magyarországon.) Itt megszállva másnap indult a Baradla meglátogatására:

„Hajnali 4 órakor indultunk el az Aggteleki-barlang felé. Az égboltot hatalmas felhőtömegek takarták, melyek heves esőzéssel fenyegettek; a falu után alig 1/4 órára kitört az ítéletidő; alig értük el Gömört a fele úton, az út patakká változott, a helység maga inkább egy tóban levő cölöpfalunak nézett ki. A barlang közelében hatalmas patakokat láttunk a hegyek felé sietni, hasadékokban hirtelen hatalmas zúgással eltűnni — ez szomorúsággal töltötte el szívemet, tudtam már, hogy céloom, melyre évek óta vártam, részemre ezúttal elérhetetlen lesz, de azért a kísérletet meg kell kockáztatni. Láttuk a sziklát, melyben a barlang fekszik, és legrosszabb előjelként előtte egy kis tavat. Aptelek (!) faluban vezetőt és fáklyákat szereztünk be.

Dobogó szívvel mentünk be D. barátommal a kis kapucskán át a barlangba. A mennyezetről víz csöpögött, mintha eső lett volna, ami egyébként soha nem volt, a barlangi agyag felpuhult, mégis elértük a helyet, ahol két éve Niaryi (Nyáry-ford.) történelem előtti leleteket talált — számomra büszkeség, én már

1860-ban gyanítottam itt ilyeneket; mégsem álltunk meg egy pillanatra sem, visszaútban is tudtunk még gyűjteni és ásni. Alig 200 lépés után egy sebes, három láb mély folyam zárta el előlünk a járatot véglegesen, itt sosem volt víz, és mint a barlangnak és víz áradásainak jó ismerője, tudtam, hogy csak a visszavonulás kínálkozik. Vigasztalásul átkutattuk a törmelék- és szénhalmokat, gyűjtöttünk néhány csontot és cserépdarabot, de eszközöket és egyebet nem sikerült találnunk. Niaryi leleteit pesti tartózkodásomkor nem láthattam, mivel azok Székesfehérváron vannak kiállításon, remélem, hogy visszaérkezésemkor láthatom őket. Mostani megtekintés után meg vagyok győződve, hogy a barlangot nagyon különböző időkben lakta ember, gyakran állat is, különösen medve. A legutóbbi emberek, melyeknek tartózkodási helyeül szolgált, cigányok vagy rablók lehettek. A barlangnak korábban mindenestre két bejárata kellett legyen. Előttük vagy inkább közelükben egy tónak kellett lennie, és benne, gyanítom álltak a tulajdonképpeni lakások cölöpökön, a barlang inkább temetkezési és étkezési hely volt.

Erre a következtetésre azáltal jöttem, hogy az út agyagjában, majd 2000 lábnyira a barlangtól, még cserépdarabokat láttam. A barlangi ásatástól nem voltam nagyon elragadtatva; véleményem szerint nem alkalmazták a szükséges elővigyázatot és nagyon nehezen, vagy sohasem lesz lehetséges a különböző lakosságok időpontjainak megadása. A barlang volt Európában az egyedüli, mely rendkívül sok denevértől származó guanó tömegét rejtette; némely helyen 7 láb mélyen sem értek sziklát, ebből következtethetünk arra a mérhetetlen időre, amíg a barlangot lakták, és ez az idő csak tegnap a világ korához képest. Ezt a guanótelepet mintegy 12 éve, anélkül, hogy átvizsgálták volna, mázsánsként 12 krajcárért kiárusították. Nem ment itt valami a tudomány számára veszendőbe?”

Ez a látogatás — a Baradla vendégkönyvi bejegyzése [1] szerint — 1879. június 14-én volt.

Innen Pelsőcön át, rövid rosznyói és környéki tartózkodás után június 16-án érkezett Dobsinára. Másnap, szintén hajnali 4-kor indultak a szépségéért és vadregényességéért dícsért Sztracennai-völgyön át a Dobsinai-jégbarlanghoz.

„Mintegy 5/4 óra alatt értük el a házacskát, mely a barlang mellett áll. A kilátás nagyon szép és miután le kell hűljek, lerajzolom a hegyek panorámáját. A barlang kivilágításával a legtündéribb, ami elképzelhető. — Óriási jégtömegek millió mázsáinak legkülönbözőbb formái 40-től 60 láb vastagságban. Gleccseren vándorol az ember a szó legszorosabb értelmében; az utóbbi négy évben a jégtömegek majd 7 hüvelykkel gyarapodtak, ami bizonyára a szokatlan időjárási viszonyok számlájára írható. Néhány gyors vázlatot készítettem, melyek talán a magyar természettudományi társulat közleményét fogják kiegészíteni. Amint a vendégkönyvet átlapozom, találok vendégeket Dániából, Hamburgból, Bukarestből és nagy tömeget Észak- és Dél-Németországból, és ez csak 2, ird és mond kettő bécsit, nem különös ez?”

Innen hamarosan Poprádra érnek, ahol lábalesetet szenved, ezért napokig nyomja szállodai ágycát, így ideje van fenti beszámoló megírására.

E beszámolóból két dolgot vonhatunk le:
1. Spöttl — eddigi ismereteinkkel szemben — 1860-ban már járt a Baradlában, leírása szerint nagyon jól ismeri a barlangot, valószínű tehát, hogy nem csak egy rövid látogatást tett.

2. 1879. június 14-i látogatásakor nem készíthette ismert Baradla-rajzait, legfeljebb csak a bejáratit rajzot, hiszen az árvíz miatt csak rövid szakaszt járhatott be. Ha mégis az időből származnak a képei, azok csak az 1860-as látogatása során készült vázlati alapján készülhettek.

Hazslinszky Tamás

I R O D A L O M

- [1] HAZSLINSZKY T. (1991): A Baradla-barlang múlt századi vendégkönyvei — *Karszt és Barlang* I–II. p. 57–64.
- [2] SPÖTTL, I. (1879): Reiseberichte — *Österreichische Alpen Zeitung* p. 164–166.
- [3] SZÉKELY K.–HROMAS, J. (1989): Barlangok a képzőművészetben — *Kiállításvezető, Budapest* 20 p.
- [4] SZÉKELY K. (1990): Művészi barlangábrázolások a XIX. századból — *Karszt és Barlang* I. p. 33–38.